

VERSLAG VERGADERING 22 AUGUSTUS 2022

(Vastgesteld op 27 oktober na een schriftelijke ronde)

tijd: 14.00 -17.00 uur locatie: Kamer van Koophandel

Deelnemers

Dhr. M. Stegers (vice-voorzitter) en mw. M Buys (secretaris)
Met kennisgeving afwezig: Gezaghebber E. Rijna (voorzitter)

OLB: gedeputeerde H. Thielman en gedeputeerde N. den Heyer

Usibo: dhr. N.Willem, dhr. A. Vrolijk en dhr. C. Kwidama (mw. M. Abrahams afwezig)

BFB: dhr. Berkenbosch, dhr. P. Coolen en mw. A. Romeijnders, dhr. E. Carillo en
mw. V. De Windt

KvK: dhr. Groot (mw. C. Kirindongo, dhr. J. Balentien en en dhr. D. Aarts afwezig)

dhr. E. Brakke (adviseur namens SZW)

Adviseurs: mw. B. van den Berg en dhr. B. van Oost

1. Opening en huishoudelijke mededelingen

De vice-voorzitter opent de vergadering en heet iedereen welkom. De voorzitter, gezaghebber Rijna, heeft zich afgemeld voor deze vergadering.

Er zijn 2 mededelingen:

- BZK heeft aangeboden een presentatie te kunnen geven aan de CD over de voorgenomen wijzigingen van de WolBES en FinBES
- Momenteel loopt een evaluatie van de Wet elektriciteit en drinkwater BES, ook hierover kan een presentatie gegeven worden

Beide presentaties kunnen gegeven worden in de week van 17 oktober. De CD-leden geven aan hier interesse in te hebben. In overleg zal een moment gepland worden van 2 keer 1 uur voor beide presentaties.

2. Verslag vergadering 5 juli 2022

Het verslag van 5 juli is na een schriftelijke ronde vastgesteld op 14 augustus.

3. Bespreken actielijst vergadering 13 juni en 5 juli

Alle acties zijn zo goed als afgerond. 2 acties lopen nog:

- het budget voor BFB is nog niet geregeld, er is contact met afdeling financiën om dit zo snel mogelijk in orde te maken.
- er is geen geschikte alternatieve vergaderlocatie gevonden. Er wordt gekeken of er extra budget beschikbaar gesteld kan worden om een zaal te huren als Pasangrahan niet beschikbaar is.

Omschrijving	Organisatie	Status
Het CD-standpunt mbt circulaire arbeid aan het BC toesturen	Secretaris en vice-voorzitter	Afgerond
Status checken van initiatief oprichting nieuwe werkgeversvereniging	Vice-voorzitter	Afgerond
Alternatieve vergaderlocatie zoeken	Vice-voorzitter en secretaris	In progress
Checken subsidie BFB bij OLB	Secretaris	In progress
CBS uitnodigingen presentatie cijfers	Secretaris	Afgerond
Reactie opstellen mbt ILO	Secretaris en vice-voorzitter	Afgerond
Bepalen standpunt mbt loonruimte, betrekken bouwsector hierbij	BFB	Afgerond
Doorgeven afvaardiging voor gesprek Unkobon	Alle organisaties	Afgerond
Uiterlijk 8 augustus input aanleveren voor vergadering van 22 augustus	Alle leden	Afgerond

4. Loonruimte 2023

De werkgroep heeft een voorstel gedaan voor een brief voor SZW over de loonruimte 2023.

Allereerst krijgen de gedeputeerden het woord om hun reactie op deze brief te geven. Gedeputeerde Thielman geeft aan dat de situatie rondom de vleestax wat ingewikkeld ligt. De vleestax is afgesproken met LNV als onderdeel van een pakket aan afspraken om o.a. het slachthuis te renoveren. Er is instemming nodig van LNV om de vleestax te verlagen. De impact van de vleestax is bovendien niet zo groot, jaarlijks ontvangt het OLB zo'n USD 180.000 tot USD 200.000 aan inkomsten uit de vleestax. Bovendien is het niet de verwachting dat supermarkten hun prijzen verlagen als de vleestax verlaagd wordt. De consumenten en bedrijven zullen daar dus niet van profiteren.

Het OLB heeft als alternatief een voorstel om tijdelijk subsidie te geven op de elektriciteits- en drinkwatertarieven en op benzine en diesel. Dat gaat om significant meer geld en dit zal wel impact hebben, ook op de cost of doing business.

Dhr. Groot vraagt of de subsidie voor alle groepen zal gelden. Gedeputeerde Thielman antwoordt dat de subsidie voor benzine en diesel voor iedereen geldt, voor drinkwater en elektriciteit alleen voor de kleinere aansluitingen.

Dhr. Groot constateert dat dat dus voor veel bedrijven (met een grotere aansluiting) geen effect zal hebben op hun kosten.

Dhr. Berkenbosch vult aan dat sommige bedrijven noodgedwongen een grotere aansluiting hebben omdat op het moment dat het gebouw gebouwd werd er geen kleinere aansluiting voorradig was.

Dhr. Groot geeft aan dat de afschaffing van de vleestax mogelijk geen heel grote impact heeft, maar dat het wel een goed signaal is en een blijk van goede wil vanuit het OLB.

De vice-voorzitter schorst de vergadering voor een kort moment.

Na de schorsing geeft gedeputeerde Thielman aan dat het OLB akkoord kan gaan met een toezegging dat het OLB bereid is om de vleestax tijdelijk naar nul te verlagen. Verder moet in de brief dan ook benoemd worden dat het OLB tijdelijk subsidies zal verstrekken op benzine, diesel, drinkwater en elektriciteit.

Dhr. Berkenbosch vraagt voor welke periode deze subsidies zullen zijn. Gedeputeerde Thielman antwoordt dat dit mede afhangt van de ontwikkeling van de prijzen. Het OLB denkt aan een periode van 6 maanden en mogelijk een jaar.

Dhr. Willem vraagt wat de status is van de prijsregulering van supermarkten ('het mandje').

Gedeputeerde Thielman geeft aan dat er een werkgroep bezig is om met de supermarkten te overleggen over het vaststellen van prijzen van bepaalde producten.

Alle partijen stemmen in met de brief, inclusief de kleine wijzigingen die besproken zijn. De definitieve brief zal nog een keer rondgestuurd worden voor een laatste controle.

5. Consultatie Wijziging SZW-wetgeving

Er is een concept brief opgesteld als reactie op het wetswijzigingsvoorstel dat SZW consulteert.

Gedeputeerde Den Heyer geeft aan dat de eilandsraad van Saba wil dat er beter naar het wetsvoorstel gekeken wordt, dus dat er extra tijd voor de consultatie komt. Saba heeft aan Bonaire en Sint Eustatius gevraagd om een gezamenlijke brief op te stellen. Dinsdag volgt vanuit Saba meer informatie hierover. De vraag is namelijk of Saba ook inhoudelijke problemen heeft met het huidige voorstel, of dat het meer een politiek/bestuurlijk punt is: dat het te lang duurt om de voorzieningen gelijkwaardig te maken aan die in Europees Nederland. Voor Bonaire geldt dat de CD 2 jaar geleden al akkoord is gegaan met deze wijzigingen. Wat dat betreft gaat het OLB daar nu ook in mee.

Dhr. Berkenbosch vraagt of het OLB inhoudelijk geen bezwaar heeft tegen het wetsvoorstel.

Gedeputeerde Den Heyer bevestigt dit. Wel is het OLB van mening dat er meer zaken in dit wetsvoorstel meegenomen hadden moeten worden.

Als het gaat om de voorgenomen verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd: in de arbeidsvoorwaarden van ambtenaren is deze verhoging al meegenomen.

Dhr. Willem geeft vanuit Usibo een aantal opmerkingen die Usibo heeft bij dit wetsvoorstel:

1) De verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd is niet akkoord als er geen rekening gehouden wordt met zware beroepen. Het klimaat op Bonaire is behoorlijk zwaar voor mensen die niet in een kantoor werken.

Dhr. Brakke geeft aan dat voor veel onderwerpen de uitvoering een belangrijk aandachtspunt is. Voor de uitvoering was het totale wetswijzigingspakket zoals dat nu voor ligt op het randje van uitvoerbaarheid. Hoe meer er gedifferentieerd wordt, des te lastiger is de uitvoering. Dit is ook een van de redenen waarom in Europees Nederland bijvoorbeeld geen uitzondering voor 'zware beroepen' is gemaakt, omdat het lastig te bepalen is wat een 'zwaar beroep' is en hoe lang iemand werkzaam moet zijn geweest in zo'n beroep. Dit onderwerp is daarom in Europees Nederland overgelaten aan sector-cao's om dit in mee te nemen.

Afgesproken wordt om een zin toe te voegen aan de brief om een manier te vinden om 'zware beroepen' te ontzien. Hierover kan dan nog in gesprek gegaan worden met SZW. Omdat in Europees Nederland veel meer mensen voor een aanvullend pensioen hebben gespaard dan in Caribisch Nederland, zou hier anders mee omgegaan moeten worden.

2) De 3 wachtdagen bij ziekte. De vakbonden hebben er moeite mee dat een deel van dit risico nu bij de werknemers wordt gelegd.

Er volgt wat discussie over de uitwerking van de regeling. Kort samengevat komt het er op neer dat als een werknemer 3 dagen ziek is, de kosten voor die 3 dagen voor 50% voor de werknemer en voor 50% voor de werkgever zijn, als dit tenminste door de werkgever is vastgelegd. Als er niets op papier staat, dan geldt de regeling in het Burgerlijk Wetboek waarin staat dat een werknemer 100% doorbetaald moet worden. Tot slot mag een werkgever van de 50/50-regeling afwijken in het voordeel van de werknemer.

Dhr. Coolen geeft aan dat op dit moment werkgevers heel verschillend omgaan met dit soort zaken. Veel hebben ook niets vastgelegd. Hij adviseert Usibo om hun achterban goed uit te leggen hoe het zit.

Gedeputeerde Den Heyer geeft aan dat er gewerkt wordt aan een cao voor de kinderopvangsector.

3) Wijziging van het vakantierecht in uren in plaats van dagen. Dhr. Willem stelt vast dat er in Europees Nederland minimaal 20 vakantiedagen zijn, hier op Bonaire zijn dat er minimaal 15. Op Bonaire zijn meer feestdagen (12) in vergelijking met Europees Nederland (10). Het verschil is dan alsnog 3 dagen in het nadeel van Bonaire.

Dhr. Coolen geeft aan dat hier in het verleden afspraken over zijn gemaakt binnen de CD. In principe is het wenselijk dat het aantal vakantiedagen gelijkgetrokken wordt met dat in Europees Nederland. Maar: we gaan eerst zorgen voor realisatie van het bestaansminimum. En daarna is er weer ruimte voor een discussie over het aantal vakantiedagen.

4) Kinderbijslag

Dhr. Willem vraagt of er op Bonaire ook een kindgebondenbudget (KGB) wordt ingevoerd.

Gedeputeerde Den Heyer antwoordt dat dit niet in de lijn der verwachting ligt. In Europees Nederland wordt juist nagedacht over afschaffing van deze regeling, omdat deze vrij complex is (inkomensafhankelijk) en veel administratie met zich meebrengt voor de ouders. Het feit dat we op Bonaire geen KGB hebben, gebruikt het OLB nu in gesprekken over de kinderopvang, het is een extra argument om hier op Bonaire de kinderopvang volledig gratis te maken. In Europees Nederland wordt dit waarschijnlijk voor 95% gesubsidieerd.

Ook de kindertoeslag is straks hoger dan in Europees Nederland. Dat heeft de voorkeur van SZW omdat deze toeslag heel eenvoudig is en geen extra bureaucratie vereist.

Dhr. Willem vraagt waarom sommige werknemers nog een kindertoelage krijgen via hun salaris. Sommige werkgevers willen dit nu weer uit de cao halen omdat er inmiddels kindertoeslag is.

Gedeputeerde Den Heyer geeft aan dat dit inderdaad via cao's geregeld kan worden. Het komt oorspronkelijk uit de tijd dat er nog geen kindertoeslag was.

De vice-voorzitter concludeert dat veel inderdaad op dit moment nog niet is meegenomen. Hij stelt voor om de minister mee te geven dat de CD graag in gesprek gaat over versnelling van invoering van overige regelingen en wijzigingen. Maar om dan nu wel in te stemmen met het pakket dat nu voorligt.

De vice-voorzitter vraagt of de leden kunnen instemmen met de voorgestelde 2 aanvullingen in de brief:

- aandacht voor 'zwarte beroepen' bij verhoging pensioenleeftijd

- verzoek om overleg over versnelling van andere regelingen

Iedereen stemt hiermee in. De gewijzigde brief wordt nog een keer rondgestuurd voor een laatste controle.

In een volgende vergadering zullen de gewenste aanvullende regelingen besproken worden.

6. Circulaire arbeid

Gedeputeerde Den Heyer geeft een update. Het BC heeft positief geadviseerd over het voorstel. Deze week is er een overleg met J&V (waar IND onder valt) waarin onder andere dit onderwerp besproken wordt. J&V maakt zich zorgen over mensenhandel.

Dhr. Berkenbosch vraagt wat circulaire arbeid hier mee te maken heeft. Dat gaat toch over legale arbeid.

Gedeputeerde Den Heyer geeft aan het gesprek met J&V hierover af te wachten.

Dhr. Brakke geeft aan dat met IND overleg is geweest over de procedures, omdat er signalen waren dat een aanvraag soms nog erg lang duurde. Dit blijkt in de praktijk niet te liggen aan de behandeling zelf, maar aan het feit dat aangeleverde documenten niet volledig zijn.

Dhr. Coolen bevestigt dat voor sommige landen bepaalde documenten erg lastig te krijgen zijn. Bijvoorbeeld het legaliseren van een geboorte-akte. Het zou mogelijk heel veel kunnen schelen als in elk geval de procedure gestart kan worden in afwachting van de originele papieren.

Dhr. Brakke vraagt zich af wat de risico's zijn als iemand eerder gaat werken en dat achteraf de papieren niet kloppen.

Dhr. Coolen geeft aan dat dat inderdaad niet de bedoeling is, dus dat het niet nodig is dat iemand al mag gaan werken, maar wel dat de aanvraag in behandeling wordt genomen. En dat de aanvraag dan pas formeel afgerond kan worden als alle papieren op orde zijn, maar dat kan wel veel tijd schelen in de hele procedure.

Dhr. Brakke geeft aan hier naar te gaan kijken.

Dhr. Groot vraagt of er ook gekeken kan worden naar seizoensarbeid, dus dat voor een kortere periode een vergunning wordt afgegeven, bijvoorbeeld 6 maanden.

7. Terugkoppeling overleg met Unkobon

Op 6 juli heeft een afvaardiging van de CD een gesprek gehad met Unkobon. De vice-voorzitter koppelt terug dat dit een prettig en open gesprek was. Unkobon en de Centraal Dialoog hebben verschillende rollen en respecteren elkaars rol. Afgesproken is om elkaar zoveel mogelijk op de hoogte te houden van zaken die spelen.

8. BZK gelijkebehandelingswetgeving

BZK is bezig met inventarisatie met alle wetten die raken aan gelijke behandeling. Dit wordt in een intern document vastgelegd en dit wordt gedeeld met de CD. Eind van dit jaar komt een delegatie naar Bonaire om dit te bespreken.

9. Jaarlijkse evaluatie CD

Op de vergadering van 22 juni zijn een paar onderwerpen van de evaluatie van de CD blijven liggen. Deze worden alsnog nu besproken.

1) Standpunt CD is belangrijk in communicatie. Uiteraard mogen partijen hun eigen persoonlijke standpunten ook kenbaar maken.

2) Er wordt niet altijd plenaire overlegd waardoor partijen niet allemaal dezelfde info hebben.

De vice-voorzitter geeft aan dat het streven altijd is om informatie te delen. Als u de indruk heeft dat dit niet goed gaat, laat het dan weten.

3) Graag meer terugkoppeling naar alle deelnemers.

De vice-voorzitter geeft aan dat hiermee mogelijk wordt bedoeld dat hij als vice-voorzitter af en toe met ministeries of andere organisaties contact heeft. Zijn intentie is om hierover altijd een terugkoppeling te geven.

4) Vice-voorzitter als facilitator, minder sturend op de oplossing.

De vice-voorzitter geeft aan dat dit een lastig punt is, omdat hij uiteraard probeert om de discussie op gang te houden, maar ook graag richting een oplossing werkt. Hij zal hierover met degene die de opmerking plaatste rechtstreeks contact opnemen

5) CD-emailadres

De vice-voorzitter geeft aan dat dit een lastig punt is, omdat het niet altijd goed werkt om meerdere emailadressen te gebruiken. Afgesproken wordt om na te gaan of dit mogelijk is, bijvoorbeeld in elk geval voor correspondentie richting ministeries (ook met het oog op archivering)

10. Evaluatie Gemeenschappelijk Beleidskader

Op de vergadering van 13 juni is afgesproken om het GBR te evalueren. De vice-voorzitter vraagt aan de leden op welke manier we dat willen invullen.

Dhr. Berkenbosch doet de suggestie dat de vice-voorzitter en de secretaris een inventarisatie opstellen op basis van het huidige GBR. Wat is wel en niet gerealiseerd? Op basis daarvan kan in een volgende CD-vergadering de discussie gevoerd worden over welke zaken prioriteit. Deze suggestie wordt overgenomen.

10. Sociaal Raadsman

Dhr. Willem licht toe dat Usibo bezig is met het uitwerken van een concreet voorstel om op Bonaire een loket te openen met sociaal raadsliden. Er is behoefte aan een laagdrempelig loket waar mensen juridisch wegwijs worden gemaakt. Denk aan het helpen bij het opstellen van een brief aan de belasting, het opstellen van een bezwaarschrift, etc. Er zijn momenteel wel initiatieven op Bonaire, maar deze zijn vaak heel commercieel. Een sociaal raadsman zou laagdrempelig moeten zijn (ook financieel). Met ondersteuning van een sociaal raadvrouw uit Den Haag wordt nu gewerkt aan het uitwerken van een voorstel dat aan de CD zal worden voorgelegd.

11. Rondvraag en sluiting

1) De KvK kondigt aan op de volgende vergadering een presentatie te geven over de milieumaatregelen.

2) Gedeputeerde Den Heyer kaart het probleem met huisvesting van stagiaires aan. Wat doen werkgevers aan huisvesting?

Dhr. Berkenbosch geeft aan dat veel werkgevers, uit nood geboren, zelf al vaak voor huisvesting zorgen voor de stagiaires.

Dhr. Brakke geeft aan dat er overleg is geweest met IND, SZW, Bonhata en de KMAR over de problematiek rondom stagiaires. Er spelen 4 verschillende dingen:

a) Overstay: veel stagiaires zijn niet goed op de hoogte van de regels en komen er pas bij vertrek achter dat ze een heel hoge boete moeten betalen omdat ze te lang gebleven zijn. Oplossing is dat KMAR bij aankomst al vraagt of iemand stage komt lopen en dan extra informatie geeft over de regels. Straks zijn er dus ook meer gegevens beschikbaar omdat KMAR die info nu actief bijhoudt.

b) Verdringing woningmarkt

c) Verdringing lokale arbeidsmarkt

d) Opleidingsproblemen: als er teveel stagiaires zijn is het de vraag of dat opleidingstechnisch wel ok is.

Dhr. Groot vraagt zich af of er wel sprake is van verdringing op de arbeidsmarkt. Iedereen weet dat er veel te weinig aanbod is. Stagiaires zijn een aanvulling op het personeel, maar een zaak kan nooit draaien op alleen maar stagiaires.

Dhr. Willem vraagt zich af of hier een regeling voor moet komen, bijvoorbeeld over het maximale aantal stagiaires per bedrijf.

Dhr. Coolen vindt dat niet nodig. Voor een stage moet ook begeleiding zijn en er zijn afspraken met scholen over die begeleiding. Dan kan je nooit te veel stagiaires hebben omdat je dan die begeleiding niet kunt garanderen.

Dhr. Brakke geeft aan dat vanuit IND het initiatief genomen is om het gesprek aan te gaan over de verantwoordelijkheid rondom stagiaires, omdat hier zoveel partijen bij betrokken zijn.

3) Dhr. Carillo vraagt aandacht voor de inzet van mensen met een beperking. De werkgevers krijgen hier weinig informatie over, terwijl er best bereidheid is om hier iets voor te doen.

Dhr. Brakke geeft aan dat er loonsubsidie mogelijk is. Hij stelt voor om Plenchi di trabou te vragen om een presentatie te geven aan de CD. Dit voorstel wordt aangenomen.

Dhr. Groot geeft aan dat er niet eens alleen loonsubsidie nodig is, maar vooral ook begeleiding.

Dhr. Willem geeft aan blij te zijn dat dit op de agenda is geplaatst. Hij hoopt dat ook het OLB hierin een rol gaat spelen.

Gedeputeerde Den Heyer geeft aan dat het OLB een aantal mensen met een beperking in dienst heeft.

4) De datum van de volgende vergadering wordt gewijzigd omdat gezaghebber niet op 10 oktober aanwezig kan zijn. Afsgesproken wordt om in de 2e helft van november een vergadering te plannen en de al afsgesproken datum van 12 december als reserve-datum te laten staan.

5) Dhr. Willem vraagt of de brieven aan de minister gepubliceerd worden. Voorgesteld wordt om dat pas te doen als er een reactie op gekomen is. We willen wel zichtbaar blijven.

Agendapunten volgende vergadering

- gewenste regelingen versneld wetgevingstraject SZW
- inventarisatie GBR
- milieumaatregelen

Actielijst nav vergadering 22 augustus

Omschrijving	Organisatie	Status
Checken subsidie BFB bij OLB	Secretaris	In progress
Alternatieve vergaderlocatie zoeken	Vice-voorzitter en secretaris	In progress
Inplannen presentatie week van 17 oktober (WolBES/FinBES en Wet elektriciteit en drinkwater BES)	Secretaris	Open
Uitzoeken of gebruik van CD-emailadres mogelijk is	Vice-voorzitter en secretaris	Open
Opstellen inventarisatie huidige GBR	Vice-voorzitter en secretaris	Open
Presentatie verzorgen mbt milieumaatregelen	KvK	Open
Plenchi di trabou uitnodigen voor presentatie over o.a. werknemers met beperking	Vice-voorzitter en secretaris	Open
Vastleggen nieuwe vergaderdatum 2e helft november	Secretaris	Open